

Det Anarkistiska Biblioteket

Arbetarnas seger kräver vinst

Jonna Nyman

Jonna Nyman
Arbetarnas seger kräver vinst

Direkt Aktion #62

sv.anarchistlibraries.net

Artikeln publicerades i tidningen Direkt Aktion #62.

Idag så kämpar många supportrar mot den moderna fotbollen, det vill säga försöket att ersätta supportrar med konsumenter. Men för 200 år sedan var det arbetarklassen som kämpade för en kommersialisering av fotbollen. Jag ska titta på en politisk kamp inom fotbollen - när artistokraternas amatörfotboll ersattes med arbetarnas krav om en professionell fotboll.

Under 1800-talets första hälft gick fotbollen från att vara ett massspel ute i de brittiska byarna till att etablera sig som en uppfostran för unga män. Det var på de engelska internatskolorna, så kallade public schools, som detta skedde. Dessa skolor kunde liknas vid utbildningsanstalter för aristokrater som gjorde vad de ville. Fotbollen användes i syftet att den skulle forma både mannens roll som individ och som en fungerande del av ett kollektiv. Det var rektorn på internatskolan Rugby som först införde fotboll som en del av läroplanen för att disciplinera sina elever och fostra dem till gentleman.

Spelet var rent amatörmässigt på den tiden. Man spelade varken för seger eller pengar, bara för sitt eget nöje. Inte ens för publik eller med sina medspelare. Det var inte fören fotbollen spred sig till arbetarklassen som sporten kom igång på allvar. Arbetarlagan etablerade sig inom fotbollen, och mellan 1870 och 1890 gick man från 39 till 1000 lag i den brittiska fotbollsorganisationen Football Association (FA). Det var även i samband med arbetarlagans intåg på arenorna som publiksiffran ökade med flera tusen under dessa två decennier.

Arbetarklassen hade i princip inte någon fritid innan mitten på 1800-talet då man fick lördagarna helt eller delvis fria från arbete. Tidigare var endast söndagen veckans lediga dag och den var tillägnad religionen, vilket för arbetare först och främst innebar vila. Lyxen att kunna utöva amatörfotboll fanns inte.

I och med det uppkom debatten om professionell fotboll. Sporten var mycket populär bland arbetare i norra England och Midlands. Dock hade dessa inte möjlighet att delta i spelet så som männen i de över samhällsskikten då man var beroende av sitt lönearbete. Kostnaderna som uppstod i samband med bortamatcher var en av de stora utgifterna som behövdes subventioneras. För att lösa detta använde man sig av skenanställningar. En spelare var anställd och fick lön från till exempel den lokala fabriken, men utförde i princip inget arbete utan spelade endast fotboll. Kritik uppkom från många håll och FA införde en regel om proffsfotboll: om en spelare fick pengar i fickan för sitt deltagande i spelet uteslöts klubben ur FA-cupen. Arbetarlagan kämpade vidare men mötte ett stort motstånd från de etablerade och rika klubbarna. I slutet av 1800-talet fick man rätt till ersättning för en dags förlorad inkomst.

När klubben Preston North End uteslöts från FA för att en av amatörklubbarna anklagade dem för att ha professionella spelare i sitt lag, så började Prestons ordförande William Sundell organisera de klubbar som ville se en professionell fotboll. 33 klubbar kom till det första mötet och rapporterna därifrån gjorde FA oroliga, och de blev tvungna att börja medla. Tidningen Manchester Guardian drar slutsatsen i samband med detta att fotbollen utan amatörismen inte kommer fungera som klassöverskridande roll av perfekt jämlikhet sinsemellan, och menade att arbetarna kommer få monopol över sporten, och i flera områden var arbetarklassen i majoritet i klubbarna. Ur förhandlingarna mellan de två parterna röstades ett förslag om införandet av proffsfotboll igenom 1885.

I Sverige såg det liknande ut. Under fotbollens inledande fas styrde män ur mellanskiktet det mesta. Publiksiffran var låg och det var inte många lag som deltog i de stora cuperna. Precis som i England gjorde arbetarklassen intåg i fotbollen och den expanderade. Konflikten om professionalismen var påtaglig. En av de större händelserna var när Malmö Fotbollförening diskvalificerades för brott mot amatörbestämmelser 1934 och flyttades till division två. Eric Persson, dåvarande ordförande för Malmö FF och stor motståndare mot amatörbestämmelserna, hade nämligen betalat ersättning till sina spelare.

När engelska proffslag fick tillåtelse att spela mot svenska amatörlag i Sverige i början av 1900-talet framstod engelsmännen som gentleman och svenskarna som vildar. Därifrån började man se bilden av amatören som seriös och otillräcklig, helt enkelt oprofessionell. Dessutom var man medveten om hur amatörismen grundade sig i det engelska klasssystemet och var därmed odemokratisk. Under 1900-talets första hälft liberaliserades amatörreglerna, och det var inte fören 1967 som amatörreglerna avskaffades helt och hållet. Då fick klubbarna själva ansvaret över ersättning till spelare och kunde hejda värvningar från sitt lag genom att skriva kontrakt med spelarna.

Professionaliseringsprocessen kom av att amatörismen stängde ute majoriteten som ville utöva sporten som en seriös syssla, det vill säga arbetarna. Fotboll kom att ta en stor roll i det understa samhällsskiktet, och eftersom att man kom att växa sig så stora visste man att motstånd skulle löna sig. Över och medelklassen som satt på de stora posterna inom fotbollen var tvungna att ge med sig för att inte förlora den makt de satt på.